

Oslo deklarācija par HIV dekriminalizācijas nepieciešamību

Sagatavojusi Starptautiskā Pilsoniskā sabiedrība, Oslo, Norvēģija, 2012. gada 13. februārī

1. Pastāvīgi pieaugošais pierādījumu kopums norāda uz to, ka HIV statusa neatklāšanas, potenciālas pakļaušanas inficēšanās riskam un inficēšanas bez iepriekšēja nolūka kriminalizācija rada vairāk ļaunuma nekā labuma attiecībā uz sabiedrības veselību un cilvēktiesībām. [1]
2. Vislabākā alternatīva kriminālvajāšanas piemērošanai būtu tādas atmosfēras radīšana sabiedrībā, kas rosinātu cilvēkus veikt testēšanu, saņemt atbalstu un savlaicīgu ārstēšanu, kā arī droši atklāt savu HIV statusu. [2]
3. Lai gan ļoti ierobežotam skaitam inficēšanas ar iepriekšēju nolūku gadījumu var tikt piemērota kriminālā likumdošana, mēs gribētu, lai cilvēki, kas dzīvo ar HIV saņemtu atbalstu un stimulus ārstēšanai sākot ar diagnozes noteikšanas brīdi. Tas palīdzēs izvairīties pat no retiem inficēšanas ar iepriekšēju nodomu gadījumiem. Tāpēc pieeja HIV profilaksei nedrīkst būt nosodoša, krimināla, un tai ir jākoncentrējas kopienās, kurām ir vispilnīgākās zināšanas un izpratne par ar HIV saistītajām problēmām. [3]
4. Ir jāpārskata pastāvošā likumdošana HIV jomā, un saskaņā ar UNAIDS rekomendācijām jāanulē attiecīgie likumi. [4] Ja uz faktiem balstītas nacionālās likumdošanas pārskatīšanas rezultātā tomēr tiks izlemts saglabāt kriminālvajāšanas piemērošanu saistībā ar inficēšanu ar HIV, tad likumiem ir jābalstās uz proporcionalitātes, paredzamības, apņemšanās, cēloņsakarības un nediskriminācijas principiem. Ir jāņem vērā jaunākie zinātniskie un medicīniskie dati par HIV; likumiem ir jābalstās uz reālu kaitējuma nodarīšanu, nevis uz nodomu nodarīt kaitējumu, tiem ir jāatbilst sabiedrības veselības mērķiem un starptautiskajiem nosacījumiem attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu. [5]
5. Ar HIV saistītajos tiesiskās vajāšanas gadījumos, kur var tikt vai tiek pielietotas vispārējās likumdošanas normas, ir jābūt strikti noteiktām ar HIV dzīvojošu cilvēku tiesībām un pienākumiem, ideālā, izstrādājot direktīvas prokuroriem un policijai. Izstrādājot tādas direktīvas, ir jānotiek konsultācijām ar visām ieinteresētajām pusēm, lai policejiskā izmeklēšana notiktu paredzētajā kārtībā un cilvēkiem ar HIV būtu adekvāti pieejama taisnīga tiesa.

Mēs lūdzam Veselības un Tieslietu ministrijas, kā arī citas ieinteresētās puses, likumdevējus un kriminālās tiesvedības pārstāvjus ieskaitot, pieņemot lēmumu pielietot vai nepielietot kriminālo likumdošanu attiecībā pret ar HIV saistītām lietām, ņemt vērā sekojošus faktus:

6. HIV epidēmija izplatās neatklātu HIV infekcijas gadījumu, nevis cilvēku, kas zina par savu HIV statusu dēļ. [6] Sekss bez aizsargāšanās rada ļoti daudz iespējamo sekas, gan pozitīvu, gan negatīvu, tai skaitā inficēšanās risku ar saslimšanām, kas izplatās dzimumceļā, piemēram, HIV. Tā kā liels skaits infekciju paliek neatklātas, balstīties uz inficēšanās statusa atklāšanu un cilvēku vajāšanu par statusa neatklāšanu, kā aizsardzības līdzekli – nozīmē radīt melīgu drošības sajūtu.
7. HIV – tā ir tikai viena no dzimumceļā nododamām infekcijām, kas ilgtermiņa perspektīvā izraisa nopietnas sekas. [7] HIV izcelšana ar īpašiem likumiem pastiprina ar HIV dzīvojošo cilvēku stigmatizāciju. Stigma attiecībā pret HIV ir vislielākais šķērslis testēšanai, ārstēšanas uzsākšanai, statusa atklāšanai un „jaunu inficēšanās gadījumu un nāves gadījumu no AIDS nulles rādītāja, kā arī nulles diskriminācijas gadījumu” sasniegšanai jebkurai valstij. [8]
8. Kriminālā likumdošana neizmaina cilvēku uzvedību, kā saknes sniedzas sarežģītos sociālajos jautājumos, īpaši uzvedību, ko diktē cilvēku vēlmes un kas atrodas ar HIV saistītas stigmas ietekmē. [9] Tādu uzvedību var mainīt, sniedzot cilvēkiem, kas dzīvo ar HIV, konsultācijas un palīdzību veselības uzturēšanai, pašcieņas iegūšanai un savu spēku apzināšanai. [10]
9. Ne kriminālā tiesvedība, ne masu informācijas līdzekļi pašreiz nav gatavi pārdomātai ar HIV saistītu krimināllietu izskatīšanai un apgaismošanai. [11] Atbilstošajām varas iestādēm ir jānodrošina adekvāta apmācība ar HIV saistītajos jautājumos policijai, prokuratūrai, advokātiem, tiesnešiem, zvērinātajiem un masu informācijas līdzekļiem.
10. Tikko kā cilvēka HIV statuss bez iepriekšēja nolūka tiek atklāts masu informācijas līdzekļos, viņš vienmēr būs pieejams Interneta meklētājos. Cilvēkiem, ko apvaino ar HIV saistītos „noziegumos”, kuros viņi nav vainīgi (vai viņus nav jāatzīst par vainīgiem), ir tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Sabiedrības veselības dēļ pavisam nevajag atklāt tādu cilvēku personību masu informācijas līdzekļos; iepriekšējiem partneriem, ja tas ir nepieciešams, var paziņot atbilstoši speciālajiem protokoliem, kas balstās uz ētiku un konfidencialitāti. [12]

Oslo deklarācija par HIV dekriminalizācijas nepieciešamību

Sagatavojuši Starptautiskā Pilsoniskā sabiedrība, Oslo, Norvēģija, 2012. gada 13. februārī

Atsauces:

[1] UNAIDS. Report of the Expert Meeting on the Scientific, Medical, Legal and Human Rights Aspects of Criminalisation of HIV Non-disclosure, Exposure and Transmission, 31 August- 2 September 2011. Geneva, February 2012.

[2] UNAIDS/UNDP. Policy Brief: Criminalization of HIV Transmission. Geneva, July 2008; Open Society Institute. Ten Reasons to Oppose the Criminalization of HIV Exposure or Transmission. 2008; IPPF,GNP+ and ICW. Verdict on a Virus. 2008. See also: IPPF. Verdict on a Virus (documentary) 2011.

[3] GNP+/UNAIDS. Positive Health Dignity and Prevention: A Policy Framework. Amsterdam/Geneva, January 2011.

[4] UNAIDS/UNDP. Policy Brief: Criminalization of HIV Transmission. Geneva, July 2008.

[5] UNAIDS. (2012) Op. cit.

[6] Marks G et al. Estimating sexual transmission of HIV from persons aware and unaware that they are infected with the virus in the USA. AIDS 20(10):1447-50, 2006; Hall HI et al. HIV transmissions from persons with HIV who are aware and unaware of their infection, United States. AIDS 26, online edition. DOI: 10.1097/QAD013e328351f73f, 2012.

[7] Bernard EJ, Hanssens C et al. Criminalisation of HIV Non-disclosure, Exposure and Transmission: Scientific, Medical, Legal and Human Rights Issues. UNAIDS, Geneva, February 2012; Carter M. Hepatitis C surpasses HIV as a cause of death in the US. Aidsmap.com, 21 February 2012.

[8] UNAIDS. Getting to Zero: 2011-2015 Strategy. Geneva, December 2010.

[9] Bernard EJ and Bennett-Carlson R. Criminalisation of HIV Non-disclosure, Exposure and Transmission: Background and Current Landscape. UNAIDS, Geneva, February 2012.

[10] GNP+/UNAIDS (2011) Op. cit.

[11] Bernard EJ and Bennett-Carlson R (2012) Op. cit.

[12] UNAIDS. Opening up the HIV/AIDS epidemic: Guidance on encouraging beneficial disclosure, ethical partner counselling & appropriate use of HIV case-reporting. Geneva, 2000.